

Akaan kaupunki
Perusturvatoimi
Vanhus- ja vammaistyön tehtäväalue

Omaishoidon tuen myöntämisen perusteet Akaan ja Urjalan yhteistoiminta- alueella

1. Tuen tarkoitus ja sisältö

Omaishoidon tuki perustuu lakiin omaishoidon tuesta (2.12.2005/937 ja 950/2006). Omaishoidon tuella tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön kotona tapahtuvan hoidon tai muun huolenpidon järjestämistä omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Lain tarkoituksena on edistää hoidettavan edun mukaisen omaishoidon toteuttamista turvaamalla riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä hoidon jatkuvuus ja omaishoitajan työn tukeminen.

Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista palveluista ja omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista. Palvelut hoidettavalle määritellään hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Tuki hoitajalle määritellään omaishoitotosopimuksessa.

Kunta päättää omaishoidon tuen laajuuden ja muut strategiset linjaukset. Kunnan on arvioitava omaishoidon tuen tarve kunnassa ja sen perusteella esitettävä päätettäväksi talousarvioon taloudelliset voimavarat myönnettäviin hoitopalkkioihin, palveluihin ja muuhun omaishoitajien tukemiseen kunnassa. Perusturvalautakunta vahvistaa omaishoidon tuen myöntämisperusteet säännösten ja talousarvion sallimissa rajoissa. Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen etuus ja tukea myönnetään hakijoista ensisijaisesti eniten tarpeessa oleville. Omaishoidon tukea ei makseta takautuvasti.

Hoitopalkkio on omaishoitajalle veronalaista tuloa, josta kaupunki perii ennakonpidätyksen ja eläkemaksun. Eläkemaksun periminen koskee alle 68-vuotiaita hoitajia. Omaishoitotosopimuksen tehnyt hoitaja ei ole työsuhteessa kaupunkiin. Hoitajan tulee itse tarkistaa omaishoidon tuen vaikutukset muihin saamiinsa etuihin.

Alle 18-vuotiaiden kohdalla omaishoidon tuki myönnetään aina määräaikaisena, koska hoidon sitovuus ja vaativuus saattaa lapsen tai nuoren kehityksen ja kasvun myötä muuttua. Tuen tarve arvioidaan aina yksilöllisesti. Epäselvissä tilanteissa ja useita eri palveluja tarvitsevien asiakkaiden kokonaistilanteen arviointiin osallistuu moni ammatillinen tiimi.

2. Omaishoidon tuen myöntämisedellytykset

Omaishoidon tuesta annetun lain 3 §:n mukaan kunta voi myöntää omaishoidon tukea, jos kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:

- a) henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa.
- b) hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis ja kykenevä vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla.
- c) hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia.
- d) omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää.
- e) hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva.
- f) tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista

3. Omaishoidon tuen hoitopalkkio

Hoitopalkkion maksamisen edellytyksenä on hoidon ja huolenpidon tarve sekä asianmukaisen hoidon järjestämismahdollisuudet. Hoidon ja huolenpidon tarve selvitetään yksilöllisesti kotikäynnillä ja haastatteluilla. Yli 65-vuotiaiden kohdalla käytetään Rava- toimintakykymittaria ja muistitestejä.

Omaishoidontuki on palkkio, joka maksetaan korvauksena tehdystä hoitotyöstä. *Tukeen ei ole oikeutta, mikäli avun tarve on pelkästään ruuan laitossa, siivouksessa ja asiointissa kodin ulkopuolella. Arvioinnissa otetaan huomioon perheen tavanomaiset sisäiset vastuut, kuten aviopuolisoiden tavanomainen toistensa auttaminen tai lasten tavanomainen vanhempiensa auttaminen. Omaishoidon tukea ei ole tarkoitettu kattamaan hoidosta aiheutuneita kuluja (esimerkiksi lääke- ja terveydenhoitokulut)*

Omaishoidon tukea koskevan lain mukaan hoitopalkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Hoidon sitovuus voidaan luokitella esim. lähes jatkuvaksi ja ympärivuorokautisesti sitovaksi hoidoksi. Akaa ja Urjala maksaa omaishoidon tukea kolmessa eri hoitoryhmässä. Lisäksi käytössä on 4.s maksuluokka omaishoitolain 5§:n mukaisissa tilanteissa, jolloin tukea voidaan myöntää lyhytaikaisesti hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen esim. saattohoidon aikana. Edellytyksenä tuen saannille on hoitajan ansiomenetys ja se, ettei hoitajalla ole samalta ajalta vähäistä suurempia tötuloja eikä oikeutta erityishoitorahaan tai vuorottelukorvaukseen.

Hoitopalkkion määrä tarkistetaan kalenterivuosittain työntekijän eläkelain (395/06) 96§:ssä tarkoitettulla palkkakertoimella. Omaishoidon tuen indeksikorotukset lisätään vuosittain palkkioihin ilman sopimuksen uusimista. Omaishoidontukipalkkio maksetaan jälkikäteen kuukausittain. Omaishoidon tuki voidaan maksaa alennettuna hoitajan pyynnöstä (esim. eläkkeeseen vaikuttava tulo raja). Hoidon sitovuutta ja maksettavaa omaishoidon tukea vähentää muiden sosiaali- tai terveyspalveluiden käyttö.

Hoidettavien sijoittumisessa eri hoitoryhmiin käytetään tukena seuraavia kriteereitä:

Maksuluokat vuonna 2015:

1. Lähes jatkuva hoidon tarve 402 euroa /kk

Hoidettava tarvitsee useasti apua päivittäisissä henkilökohtaisissa toiminnoissa. Hoidettava voi olla lyhyen aikaa päivästä yksin, mutta hoidettava ei voi pääsääntöisesti asua yksin. Mikäli omaishoitajaa ei olisi, hoidettava tarvitsisi päivittäin 3-4 kertaa kotihoidon käynnit ja tukipalveluja. Hoito sitoo omaishoitajaa säännöllisesti ja useaan otteeseen vuorokauden aikana. Hoidettava tarvitsee lähes jatkuvaa valvontaa tai ohjausta muistamattomuuden, kehitysvamman tai psyykkisen vointinsa vuoksi ja/tai hoitotoimenpiteissä avustaminen vaatii hoitajalta fyysistä avustamista (mm. vaipan vaihto, nostoapu, kääntäminen).

Hoidettavan RAVA-indeksi on 2,40–2,99 ja/tai MMSE 20–24/30

Hoitoryhmään 1 kuuluu vaikeavammaisia tai kehitysvammaisia pienempiä lapsia. Lasten hoitoisuuden tulee olla ikätasoon verrattuna suurempaa. Kun lapset kasvavat, ja ero ikätasoon tulee olennaiseksi, päivitetään tuen tasoa. Ryhmään kuuluu myös lapsia, joilla on suuria kehitysviiveitä.

2 Jatkuva hoidon tarve 515 euroa /kk

Hoidettava tarvitsee lähes jatkuvaa hoivaa ja huolenpitoa kaikissa päivittäisissä henkilökohtaisissa toiminnoissa ja/tai tarvitsee muistamattomuuden, kehitysvamman tai psyykkisen vointinsa vuoksi jatkuvaa valvontaa myös yöaikaan. Hoitotyö on erittäin sitovaa ja vaativaa ja edellyttää hoitajan lähes kokopäiväistä työpanosta ja hoitovastuuta ympäri vuorokauden. Hoidettava voi olla lyhyen aikaa yksin. Muistisairaalla hoidettavalla tulee olla diagnostisoitu vaikea muistihäiriö. Ilman omaishoitajaa asiakas tarvitsisi runsaasti kotihoitopalveluja tai muuta ympärivuorokautista hoitoa.

Hoidettavan RAVA-indeksi on 3,00–3,49 ja/tai MMSE 11–19/30

Hoitoryhmä 2:n piiriin kuuluvat esimerkiksi vaikeavammaiset tai kehitysvammaiset lapset, jotka eivät puhu tai kommunikoi, eivät kykene liikkumaan, ovat vaipoissa ja mahdollisesti kokonaan tai osittain letkuruokinnassa. Nämä lapset ovat kokonaisuudessaan kannettavia, autettavia, puettavia ja pestäviä.

3 Jatkuva ympärivuorokautinen hoidon tarve 642 euroa /kk

Hoidettava on täysin autettava ja tarvitsee runsaasti ympärivuorokautista hoitoa ja huolenpitoa kaikissa toimissa (esim. peseytyminen, pukeutuminen syöminen, wc-toiminnot, lääkehoidon toteutus). Hoitaja ei voi jättää hoidettavaa ilman hoitoa tai valvontaa. Hoidon sitovuus on samaa tasoa kuin pysyvässä vaativassa ympäri vuorokautisessa hoidossa olevalla.

Hoidettavan RAVA-indeksi vähintään 3,50 ja /tai MMSE alle 11.

4 Siirtymävaiheen tuki 798 euroa /kk

Omaishoitolain 5§: n mukaisissa tilanteissa maksetaan korotettua omaishoidon tukea hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana, jolloin omaishoitaja on omaishoitajuuden vuoksi lyhytaikaisesti

estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä tai päätoimista opiskelua. Hoidollisesti raskas siirtymävaihe voi olla esimerkiksi toipuminen vakavasta onnettomuudesta tai hoidettavalla on todettu äkillinen vakava sairaus.

Edellytyksenä tuen saamiselle on, ettei hoitajalla ole vähäistä suurempia tuloja (esim. työ-, eläke-, vuokra- tai korkotulot), oikeutta vuorotteluvapaalain (1305/202) 13 § mukaiseen vuorottelu korvaukseen tai sairausvakuutuslain (1224/2004) 10 luvun mukaista erityishoitorahaa. Hoidon tarve ja sitovuus vastaa 3. maksuluokkaa.

Omaishoidon tuen alentaminen

Hoitopalkkion vähimmäismäärä (Akaa ja Urjala) on 402 euroa kuukaudessa vuonna 2015, jos omaishoitaja on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveyspalveluja taikka saaden kuntoutusta tai opetusta.

Hoitopalkkiota voidaan alentaa 20 % tarkoituksenmukaisesta omaishoidontukiluokasta, jos asiakkaalle on myönnetty henkilökohtainen avustaja keskimäärin yli 7 tunniksi viikon arki-päivinä, ja omaishoidon tarve on vuorokauden aikana vähäistä. Hoidon ja huolenpidon tarpeen vähäisyyttä arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös kotona vietetty aika.

Jos hoidettava on esimerkiksi hoito- ja palvelusuunnitelman mukaan intervallihoidossa kaksi viikkoa kerrallaan tai vähintään kaksi viikkoa kuukaudesta, omaishoitajan antaman hoidon ja huolenpidon tarpeen voidaan kokonaisuutena ottaen katsoa olevan vähäistä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2005, Omaishoidon tuki: Opas kuntien päättäjille.) Tällöin maksetaan 50 % tarkoituksenmukaisesta omaishoidontukiluokasta.

Omaishoidon tuen keskeytys ja lakkautus

Mikäli hoito hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä keskeytyy tilapäisesti (esim. sairaalahoito), hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluttua. Mikäli hoito keskeytyy hoitajasta johtuvasta syystä (esim. sairaus, kuntoutus tai muu henkilökohtainen syy), ja kunta järjestää hoidon keskeytyksen ajaksi, hoitopalkkion maksaminen keskeytetään heti. Mikäli omaishoidosta vastaa hoitajan poissaolon aikana joku muu omaishoitajan ja hoidettavan hyväksymä läheinen, voidaan palkkio maksaa hänelle kalenterikuukauden ajalta. Tästä on kuitenkin aina erikseen sovittava vanhus-/vammaispalvelun kanssa. Pidemmältä ajalta tulee tehdä uusi sopimus. Hoitajan kuollessa sopimus purkautuu heti.

Hoitopalkkion maksamisesta tilanteessa, jossa hoito keskeytyy hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasti johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä, sovitaan omaishoitosopimuksessa. Sekä omaishoitajasta että hoidettavasta johtuvat keskeytykset tulee aina ilmoittaa omaishoidosta vastaavalle viranhaltijalle. Ilmoittamisvelvollisuus koskee yli kuukauden kestäviä hoidettavaan liittyviä keskeytyksiä. Hoitajasta johtuvat keskeytykset pitää ilmoittaa heti. Mikäli ilmoitusta ei tehdä, tuen maksatus voidaan keskeyttää seuraavan kuun alusta lähtien.

Omaishoitajan vapaat

Lakisääteisesti omaishoitajalla on oikeus pitää kolme vuorokautta vapaata kalenterikuukaudessa, mikäli hoitaja on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympäri vuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin ja omaishoitaja asuu samassa taloudessa. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveystalouksia taikka saaden kuntoutusta tai opetusta. Jos hoidettava on jaksohoidossa tai tilapäishoidossa, vapaapäiviä ei myönnetä. Lasten kohdalla vapaapäiviä ei myönnetä, jos lapsi on säännöllisesti ja suunnitellusti pois kotoa esimerkiksi muualla asuvan vanhemman luona, tukiperheessä, perhehoidossa, sairaalajaksolla.

Kunnan on huolehdittava hoidettavan hoidon tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä hoitajan lakisääteisen vapaan aikana. Omaishoidettavan hoidosta lakisääteisen vapaan aikana peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain mukainen vuorokausimaksu. Tämä maksu ei kerrytä asiakasmaksulaisissa tarkoitettua maksukattoa.

Omaishoidettavalla ja -hoitajalla ei ole ehdotonta oikeutta valita omaishoidettavan vapaan aikaista hoitomuotoa. Hoito järjestetään kaupungin osoittamassa hoitopaikassa tai erikseen sovittavalla muulla tavalla, joka sovitaan palvelu- ja hoitosuunnitelmassa.

Pääsääntöisesti vapaat tulisi pitää kuukausittain, mutta tarvittaessa hoitajan on mahdollista kerätä vapaita ja pitää ne pidemmässä jaksossa kerrallaan. Tästä järjestelystä tulee kuitenkin sopia aina erikseen päätöksentekijän kanssa.

Omaishoidon vapaan ajalta peritään asiakasmaksulain 6b §:n mukainen maksu, korkeintaan 11,30euroa/vuorokausi. Alle 18-vuotiaan hoidettavan omaishoitajan vapaan ajalta maksu voidaan jättää perimättä taloudellisista tai lastensuojelullisista syistä.

Omaishoitotosopimus

Omaishoidon tuesta laaditaan omaishoitajan ja kunnan välillä sopimus. Sopimukseen kirjataan hoitopalkkion määrä, vapaapäiväoikeus ja – järjestelyt, sopimuksen kestoajaksi ja tieto hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytyessä. Yleensä omaishoitotosopimus on voimassa toistaiseksi. Erityisestä syystä sopimus voidaan tehdä määräaikaisena. Sopimusta tarkistetaan vuosittain. Omaishoidontuenuksesta voidaan muuttaa, jos omaishoidontukea koskevassa lainsäädännössä tai muissa ohjeistuksissa (esim. STM, Perusturvalautakunta) tapahtuu muutoksia.

Kunta voi irtisanoa omaishoitotosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Omaishoitajan irtisanomisaika on yksi kuukausi. Jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, sopijapuolet voivat purkaa sopimuksen välittömästi.

Hoito- ja palvelusuunnitelma

Omaishoidontuen sopimuksen teon yhteydessä laaditaan yhdessä omaishoitajan ja hoidettavan kanssa hoito- ja palvelusuunnitelma. Suunnitelmaan kirjataan omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö; muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrä ja

sisältö; omaishoitajan hoitotehtävää tukevien sosiaalihuollon palvelujen määrä ja sisältö sekä tieto siitä, miten hoidettavan hoito järjestetään hoitajan vapaan aikana. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan hoidettavan ja hoitajan oikeuksia koskevat säännöt ja niiden sovellukset (esim. vapaat.)